

О. В. СКРИПНЮК, К. О. САВЧУК

Олександр Васильович Скрипнюк, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заступник директора Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

Костянтин Олександрович Савчук, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

ОРИГІНАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПРОБЛЕМ КОНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ*

Нещодавно вийшла друком індивідуальна монографія кандидата юридичних наук, доцента, заслуженого юриста України Володимира Анатолійовича Шатіла, присвячена концептуальним проблемам конституційного механізму державної влади. Ця робота є результатом багаторічних досліджень науковця в галузі вітчизняного та зарубіжного конституційного права.

Автор рецензованої монографії поставив перед собою досить амбітну мету, що полягає в комплексному дослідженні поняття, структури, принципів та особливостей функціонування конституційного механізму державної влади крізь призму проблем співвідношення організаційних структур та функцій державної влади, і слід зазначити, що йому загалом вдалося цю мету реалізувати.

У монографії ґрунтовно розкривається виникнення та основні етапи розвитку доктринальних концепцій щодо конституційного механізму державної влади, які, як справедливо зазначає сам автор, привертати увагу «вчених і філософів величезного історичного періоду – від філософських тлумачень Стародавнього світу до наукових монографій ХХІ ст.» (С. 9). Досліджуючи світові моделі конституційного механізму державної влади автор пропонує розрізнити 4 моделі конституціоналізму: 1) модель парламентського конституціоналізму із елементами партійного конституціоналізму із судовою владою як структурою, яка виконує функції противаги, наводячи в якості класичного прикладу такої моделі Велику Британію; 2) модель президентського конституціоналізму (президентіалізму) із елементами партійного конституціоналізму та із судовою владою як структурою, що виконує функції противаги, розглядаючи в якості зразка такої моделі США; 3) модель конкурентного конституціоналізму, в умовах якого обраний народом президент і парламентська більшість та різні політичні сили, які входять до неї, конкурують між собою (Франція); 4) модель аксіологічного конституціоналізму скандинавських країн у вигляді доктрини «дієвого права» або розподілу (балансу влади) (С. 48–52). Варто зазначити що подібна класифікація видається достатньо науково обґрунтованою. Водночас викликає заперечення віднесення автором Німеччини до моделі конкурентного конституціоналізму, оскільки в Німеччині, на відміну від Франції, президент має здебільшого представницькі функції й наділяється серйозними політичними повноваженнями лише у виключних випадках. Характеризуючи український конституціоналізм, автор справедливо зазначає, що він «формувався на слабко розвинених етатистських традиціях радянського та пострадянського періодів, які поєднувалися із криміналізацією інститутів державної влади та зростанням політичної впливовості олігархату» (С. 59) і стверджує, що навіть сьогодні він має переважно номінальний та уявний характер. Шляхами виходу з такої ситуації він називає «розвиток конституційних ідей і досвіду конституційної практики, зростання і вкорінення конституційних установ і правосвідомості».

Другий розділ рецензованого дослідження автор присвятив розкриттю загальнотеоретичних засад дослідження конституційного механізму державної влади та визначення його структури. На основі аналізу значної кількості вітчизняних та зарубіжних джерел він пропонує своє власне розуміння поняття «конституційний механізм державної влади», визначаючи його як «засновану на правових принципах єдину систему взає-

---

© О. В. Скрипнюк, К. О. Савчук, 2017

* Рецензія на кн.: Шатіло В. А. Теоретичні проблеми конституційного механізму державної влади: співвідношення організаційних структур та функцій (вітчизняний і світовий досвід): монографія. – К.: Видавництво «Юридична думка», 2017. – 364 с.

мопов'язаних, публічних, легальних, нормативно визначених та організаційно та функціонально забезпечених інститутів, що мають на меті практичну реалізацію функцій держави та спираються на наявні ресурси» (С. 91). Серед організаційних принципів конституційного механізму державної влади автор називає принципи єдності та поділу державної влади, народного суверенітету, гласності, законності та верховенства права, юридичної рівності суб'єктів конституційного механізму державної влади, демократизму механізму державної влади, легітимності конституційного механізму державної влади; унітарності територіального устрою. Стосовно функцій конституційного механізму державної влади автор вважає доцільним здійснювати їхню диференціацію за такими критеріями як сфера діяльності суб'єктів такого механізму, принцип поділу державної влади та зміст діяльності суб'єктів. Структуру конституційного механізму державної влади автор визначає як «складну багаторівневу систему нормативних та організаційно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється цілеспрямований, результативний вплив на державно-владні відносини за допомогою взаємообумовленого, збалансованого функціонування всіх структурних елементів з метою створення оптимальних політичних, економічних, соціальних, духовно-культурних, ідеологічних, правових та інших умов для функціонування суверенної, незалежної, демократичної держави» (С. 157).

У третьому розділі монографії автор намагається дати розгорнуту функціональну характеристику окремих елементів структури конституційного механізму державної влади, зокрема парламенту, президенту, виконавчої влади, судової влади та прокуратури тощо. Варто відмітити, що у своєму дослідженні автор широко використовує порівняльний метод, не обмежуючись аналізом норм конституційного права України, а навпаки аналізує досвід багатьох зарубіжних держав.

Сподіваємося, що монографія В. А. Шатіла буде корисною як вітчизняним науковцям, аспірантам, студентам і викладачам, так і практичним працівникам і керівникам органів державної влади та місцевого самоврядування України, та й всім, хто цікавиться проблемами організації і функціонування державної влади в Україні та зарубіжних державах.

С. В. ПРИЛУЦЬКИЙ

Сергій Валентинович Прилуцький, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ШЕНГЕНСЬКОГО ПРОСТОРУ*

Монографія висвітлює основні передумови становлення Шенгенського простору, зокрема, інтеграцію держав у межах європейських співтовариств – Європейського Співтовариства вугілля та сталі, Європейського економічного співтовариства та Євроатому. З розвитком європейських співтовариств європейська інтеграція пройшла економічний, політичний, соціальний та правовий рівні такого процесу. У 50–70-х рр. європейські співтовариства поступово здійснювали відкриття внутрішніх кордонів їх держав-членів, посилюючи при цьому зовнішні кордони. Однак з огляду на неготовність держав співтовариств передати вирішення даних питань до компетенції європейських співтовариств ці питання належним чином не були врегульовані.

Автором належним чином встановлено, що процес європейської інтеграції в рамках Європейського Союзу пройшов всі етапи свого розвитку – починаючи від створення зони вільної торгівлі, пройшовши митний союз, спільний ринок та економічний союз – закінчуючи політичним союзом. Іншими словами, досяг рівня координації економічної, зовнішньої та внутрішньої політики держав-членів Європейського Союзу. Однією з важливих сфер співпраці між державами під час європейської інтеграції є створення Шенгенського простору.

У монографії детально розглядаються ухвалені інститутами ЄС документи, що є складовими Шенгенського асхісу та формують основні напрями співробітництва держав-членів у межах Шенгенського простору. До таких напрямів належать: правова співпраця держав-членів Шенгенського простору в реалізації спільної візової політики ЄС; спільної імміграційної політики ЄС; співробітництво держав-членів Шенгенського простору у сфері прикордонного співробітництва; співпраця правоохоронних органів держав-членів ЄС у сфері забезпечення внутрішньої безпеки; співробітництво держав-членів Шенгенського простору в питаннях надання притулку; співробітництво держав-членів Шенгенського простору у сфері захисту персональних даних; співробітництво в межах Шенгенської та Візової інформаційних систем; співпраця держав-членів ЄС у реалізації ними Шенгенського асхісу у відносинах із третіми країнами.

Спеціальна увага приділена положенням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що є найбільш ефективним міжнародно-правовим інструментом співробітництва України з Європейським Союзом. Автором проаналізовано низку договорів, зокрема, у сфері візової політики.

© С. В. Прилуцький, 2017

* Рецензія на кн.: *Мушак Н. Б. Правові засади функціонування Шенгенського простору: монографія / Мушак Наталія.* – Одеса: Фенікс, 2017. – 442 с.